

ומיוחדת במהות החיים ומרירותם למה? האם אי-אפשר לו בלא זו?
— תולה אתה תמיד, תאמר לי, ידידי, את האהבה
בהתבוננות או יותר נכון בהשקפה על מהות הרע שבעולם, כאלו
אי-אפשר לו לאדם שיאהב מבלי אשר ירבה להתבונן במעו
אשר לא יוכל לתקון?

— האם אי-אפשר לו לאיש מביט בעין טובה לאהב?
— אדרבה, תוסיף להגיד לי, ידידי, הרואה בכל טוב ואך
טוב, מוכשר יותר לאהב את הכל, מפני שהכל ישר, כשר ומרוצה
בעיניו. בני האדם כלם בעיניו כפרחים יפים והעולם כלו כגן
נחמד. בלבו אך ששון ושמחה והכל ראוי לאהבה.

כן, כן, ידידי ואולם אשאלך גם אני שאלה אחת קטנה:
יודע אתה, ידידי, כי סוף סוף, "אדם קרוב אצל עצמו", האדם
מטבעו, ככל חי, דורש רק הנאת עצמו וכל מה שהוא עובד
למטבת אחרים מביא באיזה אופן קרוב או רחוק למטבת עצמו;
אם אין הנאה ישירה ופשוטה, יש אהבת הכבוד, אהבת הנצחון
וכדומה. כל חיבו דעבד לגרמיה הוא דעבד. והאהבה
האמתית הטהורה לבני האדם מאין תמצא?

עבודתו של פרידריך ניטשה בהלכה השלישית כבר הוכיחה
באופן ברור לכל מבין את כל האיגואיזמוס הגס המונח ביסודם
של כמה דברים, שאנו רואים בהם אהבת הישר, והצדק וכו'.
ואמנם יש אהבה...

יש אהבה וגם אותו הכופר הגדול ביצר הטוב במובן
הרגיל מודה בה, אלא שהוא מכנה על-פי דרכו: "אהבה לרחוקים".
ואם יש אהבה גדולה ואמתית והופעתה נגלה לנו אם
נסיר את התבולל מעינינו ונדע את הנעשה מבעד למעשים
וענינים רבים, — מאין תמצא? איך תולד ותכונן?

כי יאהב איש את האנושות כלה באמת לאמתה, כי יעשה
מה שיעשה בלא כל אונאת-עצמו אף באופן היותר רחוק, —
דרך זה אי-אפשר, ידידי, מבלי שיעבור האיש דרך הרחמים
הרבים והגדולים, אשר יתקפו את נפשו למראה כל הצרות
הגלויות והנסתרות שבנסתרות, מבלי אשר ירבה להתבונן
על התעמק עד כדי הקנות בנפשו קנין האהבה הטהורה.

בעמק וברום.

(מקדש לי. ל. פריץ).

"הני נוני ימא דאולי ביבשתא" (והר).

... הנני נוסע באנית הקיטור. האניה מתנהלת לאמה.
ליל סגריר. רוחות רעות בחוץ. הרוח מכה במפרשי האניה.
הקור מתרבה. אחדים מן הנוסעים עומדים צופים, אחדים
יושבים דחוקים. קצר המקום מהשתרע. הנני מוצא לי מקום אחד
צר ומצומצם בו.

הנני נוסע מעירי הקטנה. בכל: עניות ודלות; בכל: רווח
ושדפון; בכל: חסר. אנשים-תולעים, אנשים-נמלים, אנשים
חצאי-מתים, אנשים-כלבים, אנשים-תולעים, אנשים-שרצים.
קטנות ועניות, עניות וקטנות-רמש... וכל הנראה והנשמע מכביד
על הלב, מוחצו, לוחצו, ומטמטמו, מקריר את המוח, מאפילו
ומקטינו, מכווץ ומצמצמו. צמצום, צמצום, כבד, כבד, — "אין
מרחביה להלך נפש" והרוח מגלה את מפרשי האניה. מבעד
העבים נשקפים כוכבי אור אחדים.

והקיטור המתבולל עם המים השואנים, האפל העמוק והנחר
הרחב מוכירים דבר-מה, איזה מרחב אחר.

הנני מוציא מאמתהתי ספר, "בחינת עולם" וקורא בו. —
"מה אתה קורא, בני?" שאלני רב אחד זקן עומה חוד.
הנני מביע לפניו את התמרמרותי, התאוננותי, צערי הרב,
יסורי הרבים, — "סוף סוף-אומר אני-למה ברא האלהים את
האדם? איזה צרך יש בו? הוא היוצר, הוא הבורא, ומי יאמר
לו: מה תעשה? אבל מדוע? למה?"

— "כל הספרים, בני, — עונה הרב — מלאים תשובות על
השאלה הזאת והדומות לה; ואולם, כך מקובלני מאת אחד מזקני
החסידים: יש שני מיני "קושיות": קושיות המוח וקושיות הלב.

קושיות המוח, לאחר שהן נפתרות ומתורצות, אין הן נשאלות עוד; ואולם, קושיות הלב מתורצות וחוזרות ונשאלות בכל דור ודור. הלב כואב... והוא שואל...

— כבר ענו אלפי חכמים על קושיית "צדיק ורע לו", רשע וטוב לו" ועדיין הקושיא הזאת נשאלת וחוזרת ונשאלת, מתגלגלת בגלגולים שונים, מצטרפת בצרופים שונים, עונים עליה והיא עומדת על מקומה. מישיבים אותה ב"תירוצים" טובים מאד — כמדומה שאין עוד כל מקום לקושיא — והאדם עדיין עומד ושואל... הנה אתה שואל, בני, למה יצר האלהים את האדם? אנחנו שואלים את הקושיא הזאת עצמה בסגנון אחר: "למה ירדה הנשמה לגוף?" כל ספרי המקובלים מלאים תשובות אמתיות על קושיא זאת, ובכל זאת ישנו מאמר גדול ב"ילקוטי תורה" המתחיל עוד הפעם מן הא"ב והוא שואל עוד הפעם: "למה ירדה הנשמה לגוף?"... ומתריך. עיין בו, אולי תמצא מרגוע. שמעתי לעצת הוקן היקר, עינתי ב"ילקוטי תורה", ועדיין אני עומד ושואל: "למה ירדה הנשמה לגוף?"...

אולי יודע אתה, ידידי הקורא, למה ירדה הנשמה לגוף? אולי בעיניך השאלה הזאת שאלה פשוטה, שאפשר למצא עליה תשובה בספרים, מעין שאלה בחכמת החשבון או, לכל היותר, מעין קושיא חמורה במהר"ם שי"ף? ואולם הנסית לשאול, ידידי, את השאלה הזאת באותו הסגנון, שבו שואל איש על-דבר בנו היקר לו מנפשו הנתון בבור שבי? הנסית לשאול את השאלה הזאת באותו הסגנון, שבו שואל איש על-דבר אהובת-לבו המפרפרת בין החיים ובין המות? הנסית לשאול את השאלה הזאת באותו הסגנון, שבו שואל איש על-דבר איזה מצב הנוגע לכל ימי חייו, שממנו גורלו ותקומו? הנסית לשאול את השאלה הזאת כשואל על-דבר ענין הנוגע לכל עצמותו ומהותו? —

למה ירדה הנשמה לגוף? למה ירדה למקום רפש והלאה, וזהמא וטומאה? למה ירדה הנשמה לראות עמר ואון, שוד ורצח, פגול וזמה? למה ירדה הנשמה לעמק העכור, למקום צרה ויגון, יסורי-נצח, מכאובים אין-קץ?

למה ירדה הנשמה למקום חשך ואפל, תהו ובהו, קדרות ושקר? למה ירדה הנשמה למקום גסות ומפשות, כבדות ועצלות.

עוובה ושממה? למה ירדה הנשמה לתוך אותה המהומה הנצחית, המלחמה הנצחית, שפך-הדם הנצחי?

למה ירדה הנשמה לתוך אותו הערבוב, הכנסוך, הבלבול? למה ירדה הנשמה לתוך אותם ההבל והכעס, בכי והרוק-השנים? למה ירדה הנשמה? מה לה פה? מי לה פה? מה היא מבקשת? מה היא הפצה?

למה ירדה הנשמה לגוף? למה? למה? מדוע? מדוע? הוי, רבוננו של עולם, למה ירדה? למה ירדה? שאלתי את הפילוסופים השונים והם משיבים לי במלים: שאלתי את הדרשנים והם מפמפמים; שאלתי את המלמדים והם אינם יודעים מה טיבה של נשמה.

שאלתי את המשוררים והם גם שואלים כמוני. שאלתי את הצירים והם נותנים לנשמה תבנית ודמות, ואולם מה ל"נשמה" ולאקאדימיות, מידאליזם, כסף, כבוד, קנאה, שנאה, שקר והנופה? "למה ירדה הנשמה לגוף?"

שאלתי את הקדושים האמתים, אבל הם אינם יודעים מה טיבו של גוף. שאלתי את המקובלים ויענוני: "ירידה צרך עליה היא". שאלתי את "צרתוסטרא" ויענני: אין כאן ירידה, כי אם עליה, עליה ועליה... ואני רואה עלית טפה או טפתיים וירידה לעמקי תהום...

שאלתי את בהמות הארץ והן אינן יודעות מה טיבה של נשמה. שאלתי את עוף השמים והם אינם יודעים מה הוא כובד. שאלתי את ההרים הגבוהים, העצים הגבוהים, והם שותקים. שאלתי את הים הזועף, את הסערה, את השואה, והם מתרגזים ומתקצפים. נדמה נדמה לי, כי גם הם שואלים... שאלתי את השמים הבהירים, את השמש המהורה, את העבים המהורים, אבל הם אינם יודעים טיבו של החשך. שאלתי את כוכבי הבקר והם שותקים לשאלתי. שאלתי את כוכבי-הערב, והם מרמוזים לי רמזים אחרים... ורמוז אחד מרמוזיהם הבינתי ברור: לו היו כל אותם השואלים שואלים באמת, כי אז היתה השאלה עצמה חצי תשובה... ואם היו כל בני האדם שואלים את השאלה הזאת באמת, כי אז היתה השאלה הזאת עצמה תשובה שלמה...